

# III RIIGIKOGU

8. istungjärk. Protokoll nr. 209 (10).

1929.

III Riigikogu koosolek 6. veebruaril 1929  
kell 17.

Kokku on tulnud 77 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **A. Rei**, sise- ja kohtuminister **T. Kalbus**, raha- ja kaubandus-tööstusminister **A. Oinas**, põllutöominister **K. Soonberg**, teedeminister **O. Köster**, töö-hoolekande- ja haridusminister **L. Johanson**, sõjaminister **M. Juhkam**.

Päevakord:

1. Eesti vabariigi kulude ja tulude eelarve 1929./30. aastaks — I lugemisel.

2. Talumajandusnõuande korraldamise seadus — maakomisjoni ettepanek.

3. Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 17.25 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Ein-**  
täiendamine. **bund:** Riigikogu koos-  
olek on avatud.

Päevakorda võetakse nähtava ena-  
musega välisministri kohustetäitja sise- ja  
kohtuminister **T. Kalbus**'e ettepanekul 1.  
punktiks sõjast keeldumise lepinguga ühine-  
mise seadus — Vabariigi Valitsuse ettepanek.

2. Teadaand- Sekretär **O. Lii-**  
mine komisjoni **gand:** Riigikogu juhatus  
antud seadus- on andnud: Riigi 1928./  
eelnõu kohta. 29. a. lisaelarve nr. 2 arvel  
eelkrediidi määramise seaduse  
rahaasjanduse komisjoni (laiendatud koos-  
seisus).

3. Eesti sotsia- **K. Ast** (stp) (erak. tead.)  
listliku tööliste Kõrgesti austatud Riigi-  
partei Riigiko- kogu liikmed! Eile õhtul  
guru rühma era- pärast Riigikogu koosolekut  
korraline tea- leidis Riigikogu ruumides,  
daanne. nimelt Riigikogu vestibüü-  
lis aset juhtumine, mis on

meie parlamendi elus erakorraline ja mis on  
ühtlasi hukkamõistetav, mis on poliitilisi vahe-  
kordi rüvetav, mis on rahaesinduse autori-  
teeti allakiskuv ja mida harilikus elus kvalifit-

seeritakse kui huligaansust. (Vahelhüüe  
pahemalt poolt: Käigu välja see  
mees!) Nimelt, austatud härrad Riigikogu  
liikmed, on põllumeeste kogude rühma liige  
härra Tupits tunginud käsitsi kallale töö-  
hoolekande- ja haridusminister **Johanson**'ile.  
(Vahelhüüded pahemalt poolt: Häbi,  
häbi! — **J. Voiman**, stp: Häbi olgu! —  
Hulgalised vahelhüüded.) Siitsaadik,  
austatud härrad, oleme näinud, et põllumeeste  
kogude rühm oma rohelise lipu pidudel on  
harrastanud joominguid, lööminguid ja muid  
lubamatuid tegusid. Nüüd nähtavasti kavatse-  
vad selle erakonna rühma liikmed ... (**J. Tee-**  
**mant**, põl: Kes on korraldanud joo-  
minguid? Kas võtate sõna tagasi? —  
Hulgalised vahelhüüded paremalt  
ja pahemalt poolt. Mära. Pahemalt  
poolt vahelhüüded: Häbi! — **A. Schul-**  
**bach**, tõer: Häbi, härra **Teemant**! —  
**J. Teemant**, põl: Kas see on lubatud?  
— Pahemalt poolt: Endine Riigivanem  
kaitseb lööminguid! Kahju, et meil  
niisugune Riigivanem olnud! — **M. Mar-**  
**tinson**, põl: Öiguse eest tullakse  
igalpool välja! — **J. Fuks**, as: Rusika-  
tega? — **A. Schulbach**, tõer: Häbi, häbi!  
— **J. Fuks**, as: Targad kaklevad sõna-  
dega, rumalad rusikatega!)

Juhataja **K. Einbund:** Palun rahu!  
Palun korda pidada!

**K. Ast** (stp): (Hulgalised vahelhüü-  
ded. Riigikogu liikmed ümbritsevad  
kõnetooli. Mära.)

Vaheaeg kl. 17.30 min. — kl. 17.40 min.

**K. Ast** (stp) (jätkab kõnet): Siitsaadik,  
austatud härrad Riigikogu liikmed, oleme meie  
lugenud ajalehtedest kurvastusega, kuidas **Pet-**  
**serimaal** ja mujal mahajäänud kodumaanur-  
kades suuremaid joominguid rohelise lipu  
õnnistamisel korraldatakse, kuidas juuakse  
end laua alla. Kuid Eesti parlamendis ei ole  
siitsaadik poliitilisi arveid käsitsi õiendatud,  
ja sellepärast tuleb kahetsusega sellele vaadata,  
et nüüd on üks põllumeeste kogude rüh-  
ma liige sarnase teo korda saatnud.

Juhtumine on seda kurvem ja hukkamõiste-  
tavam ning halvem, et löödud on Vabariigi  
Valitsuse liiget. (Vahelhüüe pahemalt  
poolt: Häbi!) Muidugi võib põllumeeste

kogudes valitseda omapärane arusaamine meie konstitutsioonilisest korrast. Meie teame, et põllumeeste kogude poolt on algatatud põhiseaduse muutmise küsimus. Võibolla arvavad nemad, et põhiseaduses tuleb maksmata panna rusikaõigus ja vägivalla tarvitamine. (Vahelhüüded pahemalt ja paremalt poolt.)

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Joonas, palun korda pidada!

**K. Ast** (stp): Niiviisi vägivallaga väljaltulla ja rahvaesinduse autoriteeti maha kiskuda ei ole sünnis, ei opositsiooni ega koalitsiooni, ei paremalt ega pahemalt poolt.

Tuletan lugupeetud härradele meelde, et sotsialistid, kes suure osa ajast kahjuks pidanud opositsioonis seisma, ei ole opositsioonis olles kunagi veel niisuguseid lubamatuid ja inetuid väljaastumisi ette võtnud, kui eile sündis ühe põllumeeste kogude rühma liikme poolt. Sealjuures tuleb, lugupeetud härrad Riigikogu liikmed, silmas pidada, et haridusminister ei provotseerinud seda intsidenti. Lugu seisis selles, et rkl. Tupitsa poolt tehti enne eelarve arutamisele minemist etteheiteid haridusministrile, nagu võtaks tema kahest ministeeriumist sõiduraha. Härra haridusminister tuli kõnetooli ja õiendas, et see ei ole õige ning tähendas, et haridusministri sõidurahad on tema poolt kantud riigi tulude arvele, et ta sealt pennigi võtnud ei ole. Kuid ikkagi tuleb rkl. Tupitsa kõnetooli ja ütleb, et nähtavasti kavatses minister seda võtta ja võtab, sest eelarves figureerivad kummagi ministeeriumi alal, nii töö-hoolekandeministeeriumis kui ka haridusministeeriumis sõidukulud. Kui siis selle peale seletatakse, et see teisiti ei või olla, sest juba lähemal ajal võib tulla ametisse uus Vabariigi Valitsus ja siis võib ühe ministri asemel olla kaks ministrit, ning järelikult peab ka eelarves figureerima kaks palka ja kahed sõidurahad, siis ei tähenda see veel, et kahtlustaja alla annaks. Süüdsuse tunde puudumisel jätkab härra Tupits edasi oma kahtlustusi, mis alustatud tema poolt toimetatud ajakirjas. Selle kohta on haridusminister öelnud, et niisugune sõnavõtmine, niisugune kahtlustamine on huligaanlik võte. Tema ei öelnud, et rkl. Tupits on huligaan, vaid et see võte on huligaanlik. Ja siis on rkl. Tupits, nagu seda teevad huligaanid, tormanud ...

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Ast, mina leian, et Teie viimased sõnad on ebasüüdsad ja teen Teile märkuse.

**K. Ast** (stp): ... haridusministrile kallale ja rebinud tema prillid maha, ja alles teiste

lähedalolevate Riigikogu liikmete vahelesegamine on lõpetanud selle inetu stseeni.

Austatud härrad Riigikogu liikmed! Mina mõtlen, teie kõik omast südamest olete hinnanud selle teo, olete andnud sellele vääriliku nimetuse ja annate sellele vääriliku koha Eesti parlamendi ajaloo.

Sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühmal on kurb kohus teatada sellelt kõnetoolilt, et meie, läbi arutades seda intsidenti, seda inetut ülesastumist, ei saanud teisiti, kui pidime tulema järgmisele otsusele: silmas pidades, et mitmed silmapaistvad põllumeeste kogude rühma liikmed erajutuajamistel heaks kiitnud ja iseenesestmõistetavaks pidanud rkl. Tupitsa ülesastumise, millisest asjaolust järeldada võib, et terve põllumeeste kogude rühm solidaarne härra Tupitsa inetu, halva ja hukkamõistetava ülesastumisega, ja edasi: et põllumeeste kogude rühm ei ole tänase päeva jooksul pööranud meie rühma juhatuse poole mingisuguse ettepanekuga tähendatud intsidentide lahendamiseks, siis ei jää meil muud üle, kui oleme sunnitud lõpetama igasuguse isikliku läbikäimise põllumeeste kogude rühmaga, kuni nende rühm ei ole vaevaks võtnud seda küsimust läbi kaaluda ja avalikult ei ole rkl. Tupitsa inetu teguviisi hukka mõistnud. Meie ei taha teravisi esile kiskuda, meie ei taha halbu vahekordi luua. Teie peate tunnustama, et meie läbikäimine teiste rühmadega on olnud alati korrektne, aga kui teie tahate huligaansusega sellele vastata, siis oleme meie sunnitud reageerima.

**A. Tupits** (põl): (J. Vain, stp: Rusikakangelanel!) Ma teen ettepaneku, avada läbirääkimised.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

**A. Tupits** (põl): Austatud Riigikogu liikmed! (Müra pahemal pool. — J. Voiman, stp: Kas tahate jälle rusikavõitlust harrastada? — J. Vain, stp: Üks Seckendorfi-aegne juhtkiri, mille eest saite Saksa kassast!)

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Vain, ma leian, et Teie sõnad on ebasüüdsad ja teen Teile märkuse.

**A. Tupits** (põl): (Hüüded pahemalt poolt: Välja! Maha! Rusikakangelane välja!)

Juhataja **K. Einbund**: Ma palun veel kord Riigikogu liikmeid korda austada!

**A. Tupits** (põl): Austatud Riigikogu liikmed! (J. Vain, stp: Austatud Riigikogu liikmed!?) Kas Teie ei ole siis seda väärt? (E. Joonas, stp (osutades kõnelejale): See rüvetab kõnetooli! — Hüüded pahemalt poolt: Maha kõnetoolilt! — Kära, müra, multidega tagumine pahemal pool.)

**Juhataja K. Einbund:** Ma palun veel kord Riigikogu liikmeid korda austada! (J. Vain, stp: Kas tema meist niipalju lugu ei peaks, et sinna läheks, kus ta koht? — J. Voiman, stp: Palume korraliku mehe kõnelema!) Igal Riigikogu liikmel on kõnelemise õigus. Ma palun Riigikogu liikmeid seda korda austada! (J. Vain, stp: Rusikakangelasel niisugust õigust ei ole!)

**A. Tupits** (põl): Austatud Riigikogu liikmed! (Müra pahemal pool, hüüded: Maha! Välja! — M. Laarman, põl: Nad kardavad tõtt kuulda! — J. Mürk, põl: Argpüksid!) Mina tahan... (Müra pahemal pool.)

Vaheaeg kl. 17.50 min. — kl. 18.15 min.

**A. Tupits** (põl) (jätkab kõnet): Austatud Riigikogu liikmed! (Pahemalt poolt: Välja! — Jalgadega trampimine, müra.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Voiman, mina kutsun Teid korrale! Rkl. Joonas, mina kutsun Teid korrale! Rkl-ed Tiks ja Ast, ma kutsun teid korrale!

**A. Tupits** (põl): Selle erakorralise teadaande puhul... (Hüüded pahemalt poolt: Maha niisugune! — Müra.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl-ed Tiks, Voiman, Ast ja Joonas, ma kutsun teid korrale teist korda!

**A. Tupits** (põl): ...Selle erakorralise teadaande... (Müra.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl-ed Voiman, Joonas, Tiks ja Ast, mina kutsun teid korrale kolmat korda!

**A. Tupits** (põl): ...Selle erakorralise teadaandega, (Müra.) ...millega siin härra Ast esines... (Müra.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Eilman, ma kutsun Teid korrale!

**A. Tupits** (põl): ...Selles erakorralises... (Müra. A. Schulbach, töer: Nad on siiski viisakamad, Teie räägite rusikatega!) Selles erakorralises teadaandes... (Müra.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Eilman, ma kutsun Teid korrale teist korda!

**A. Tupits** (põl): ...millega siin härra Ast esines... (Müra pahemal pool.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Eilman, ma kutsun Teid korrale kolmat korda!

**A. Tupits** (põl): ...Selles erakorralises teadaandes on mitmed asjaolud... (Müra pahemal pool.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Klesment, ma kutsun Teid korrale!

**A. Tupits** (põl): ...ebaõiglaselt valgustatud... (Müra pahemal pool.) ...Mina tahan sellepärast... (Müra. — J. Vain, stp: Enne lõöte rusikaga näkku ja siis tulete seletama!)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Vain, ma kutsun Teid korrale! (Hulgalised vahelhüüded. — Müra.) Rkl. Klesment, ma kutsun Teid korrale teist korda!

**A. Tupits** (põl): ...sisulikuks seletuseks selle kohta... (Hulgalised vahelhüüded pahemalt poolt, müra, trampimine.) ...mina ei taha seda küsimust... (Müra, trampimine pahemal pool.)...kuidagi sihilikult... (Müra. — J. Vain, stp: Meie ei taha Teid!)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Vain, ma kutsun Teid korrale teist korda!

**A. Tupits** (põl): ..vaid tahan seda vahejuhtumist... (Müra pahemal pool.)

**Juhataja K. Einbund:** Rkl. Vain, ma kutsun Teid korrale kolmat korda! Mina palun Riigikogu liikmeid viimast korda korda pidada!

**A. Tupits** (põl): Mina kasutan siit... (Müra pahemal pool, trampimine.)

Vaheaeg kl. 18.25 min. — kl. 19.58 min.

**4. Koosoleku Sekretär A. Tam-**  
**lõpetamine.** **mann** (korra kohta): Kuna tekkinud olukorras oodata ei ole, et Riigikogu koosolek võiks edasi kesta, teen, arvestades vanematekogu sellekohast sooviavaldust, juhatuse nimel ettepaneku, koosolek lõpetada.

**Juhataja K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abisekretär **O. Liigand.**

